

Nr 21.

Kungl. Maj:ts proposition till riksdagen angående fortsatt statsgaranti för exportkredit; given Stockholms slott den 3 januari 1948.

Kungl. Maj:t vill härmed, under återopande av bilagda utdrag av statsrådsprotokollet över handelsärenden för denna dag, föreslå riksdagen att bifalla det förslag, om vars avlåtande till riksdagen föredragande departementschefen hemställt.

GUSTAF.

Axel Gjöres.

Utdrag av protokollet över handelsärenden, hållet inför Hans Maj:t Konungen i statsrådet å Stockholms slott den 3 januari 1948.

Närvarande:

Statsministern ERLANDER, ministern för utrikes ärendena UNDÉN, statsråden WIGFORSS, MÖLLER, SKÖLD, QUENSEL, GJÖRES, DANIELSON, VOUGT, ZETTERBERG, NILSSON, STRÄNG, ERICSSON, MOSSBERG, WEIJNE, KOCK.

Efter gemensam beredning med ministern för utrikes ärendena och chefen för finansdepartementet anför chefen för handelsdepartementet, statsrådet Gjöres:

Statsgaranti för exportkredit har här i landet meddelats alltsedan budgetåret 1933/34. Garantien har grundats på tid efter annan av riksdagen givna bemyndiganden samt av Kungl. Maj:t i enlighet därmed utfärdade författningar. Dessa bemyndiganden och författningar ha haft växlande innehåll, särskilt vad avser maximibeloppet av statens sammanlagda betalningsansvar för lämnade exportkrediter. Prövning och avgörande av frågor om statsgaranti för exportkredit ankommer på exportkreditnämnden, för vilken instruktion utfärdats den 26 juni 1933 (nr 430).

Enligt nu gällande bestämmelser (kungörelser den 26 maj 1939, nr 214, den 19 juni 1942, nr 425, och den 30 juni 1947, nr 338) äger exportkredit-

nämnden att under tiden till och med den 30 juni 1948 till den svenska exportens främjande bevilja statsgaranti för den kredit, som av svensk exportör eller svensk bank eller annan svensk kreditgivare lämnas vid försäljning till utlandet av inhemska alster av industri, jordbruk eller fiske. I särskilda fall kan statsgaranti även beviljas för entreprenadarbeten, som utföras i utlandet i förening med industrileveranser, ävensom för till utlandet levererade alster av svensk teknisk konsulterande verksamhet, särskilt då dylik verksamhet kan bli av betydelse för svensk export. Statsgarantien må högst avse, att ett belopp uppgående till 75 procent eller, i fråga om alster av jordbruk eller fiske eller beträffande gatsten eller kantsten, 85 procent av den lämnade krediten kommer att inflyta, eller ock att, där slutlig förlust å krediten uppstår, av sådan förlust ej mer än 25 procent eller, i fråga om alster av jordbruk eller fiske eller beträffande gatsten eller kantsten, 15 procent skall drabba exportören eller kreditgivaren. Garantien, vars närmare omfattning i de särskilda fallen bestämmes av exportkreditnämnden, må icke avse utebliven betalning av annan anledning än köparens insolvens eller sådana statliga åtgärder utomlands som allmänt moratorium, valutaspärr eller dylikt. För beviljad garanti skall den, som erhåller garantien, erlægga en premie, avpassad med hänsyn till olika inverkan omständigheter, såsom kredittidens längd, förhållandena i importlandet, andra förefintliga riskmoment och varans art. Premien skall så beräknas, att den innefattar bidrag att täcka administrationskostnaderna för exportkreditnämnden. Beloppet av gällande exportkreditgarantier får ej överstiga 300 miljoner kronor. I beloppet skall inräknas vad exportkreditnämnden fått utgiva på grund av beviljad garanti, i den mån utbetalningarna icke täckas av återbetalningar eller av inkomst av premier, sedan kostnaderna för nämndens verksamhet guldits.

I detta sammanhang må erinras om följande. I propositionen 1947: 217 begärde Kungl. Maj:t riksdagens godkännande av en mellan Sverige och Polen träffad överenskommelse om reglering av varuutbytet mellan de båda länderna. I överenskommelsen ingår ett tilläggsavtal rörande Sveriges deltagande i återuppbyggnaden av det polska näringslivet i utbyte mot leveranser av polskt kol och koks. Enligt tilläggsavtalet förklarar sig svenska regeringen beredd att bevilja garanti för att möjliggöra förskottsbetalningar å 70 miljoner kronor för de köp och beställningar, som förutses i avtalet. I detta föreskrives vidare, att garantien skall avse en tid av fyra år och att garantien kan förnyas under denna tid. Vid anmälan av tilläggsavtalet anförde min företrädare i ämbetet, att Kungl. Maj:t, därest riksdagen icke hade något att erinra däremot, borde bemyndiga exportkreditnämnden att bevilja statsgaranti avseende större del än 75 procent av den lämnade krediten i de fall då så syntes erforderligt för att genomföra avtalet. Denna ökade statsgaranti borde dock vara såtillvida begränsad, att exportören eller kreditgivaren alltid skulle stå någon självrisk. Dessutom borde denna ökade garantigivning begränsas till ett sammanlagt belopp av högst 15 miljoner kronor. — Enligt skrivelse nr 189 godkände riksdagen överenskommelsen.

Vad i propositionen anförts angående statsgaranti för krediter enligt tilläggsavtalet föranledde icke något särskilt uttalande från riksdagens sida.

Erinras må vidare, att i enlighet med beslut av 1933 års riksdag exportkreditnämndens premieinkomster skola överföras till en av riksgäldskontoret förvaltdad fond, från vilken skola täckas såväl förluster å verksamheten som nämndens administrationskostnader, samt att riksgäldskontoret skall, i den mån fonden icke förslår därtill, förskottera medel till utgifterna för verksamheten.

Under tiden från och med den 1 juli 1933, då exportkreditnämnden började sin verksamhet, till och med den 31 december 1947 ha utfärdats garantier för krediter å 772 miljoner kronor, varav statens ansvar omfattat 498 miljoner kronor. Under nämnda tid ha i premier influtit 14,4 miljoner kronor och i räntor å överskottsmedel 0,1 miljon kronor. Nämndens sammanlagda inkomst har alltså utgjort 14,5 miljoner kronor. Utbetalade skadeersättningar under samma tid — ersättningar under finska garantier ej inräknade, eftersom nämnden jämlikt riksdagens beslut erhållit täckning för dessa — ha uppgått till 16,3 miljoner kronor, varav 7,8 miljoner kronor kunnat återvinnas. Nettoutbetalningarna för skador ha alltså utgjort 8,5 miljoner kronor. Omkostnaderna för verksamheten ha uppgått till 1,1 miljon kronor. Sedan verksamhetens början har sålunda uppstått en nettovinst å $(14,5 - 8,5 - 1,1 =)$ 4,9 miljoner kronor. Det må emellertid erinras om att nämnden på grund av riksdagens beslut för reglering av fordringar i anledning av utfärdade garantier i samband med ett mellan förra lettiska regeringen och vissa svenska aktiebolag ingånget avtal att bygga en elektrisk kraftstation vid Kegums utbetalat ersättning med ett nettobelopp å 5,9 miljoner kronor, vartill nämnden enligt garantivillkoren icke varit förpliktad.

I en den 31 oktober 1947 dagtecknad skrivelse har *exportkreditnämnden* — under erinran att giltighetstiden för bestämmelserna om statsgaranti för exportkredit utlöper med utgången av innevarande budgetår — behandlat frågan om fortsatt bemyndigande att bevilja dylik garanti. Enligt nämndens mening föreligger otvivelaktigt behov i fortsättningen av ett sådant bemyndigande. Nämnden anför.

Sedan exportkreditgarantisystemet infördes ha statsmakterna aldrig ifrågasatt, att icke detsamma borde bibehållas. Skälen härtill ha varit skiftande, men sedan ett flertal år torde framför allt den omständigheten ha tillmätts betydelse, att de statliga exportkreditgarantiorganisationerna i utlandet kommit att i många fall utvecklas till betydelsefulla organ för främjande av exporten, och att det ansetts vara av vikt, att den svenska exportindustrien bereddes liknande stöd i form av exportkreditgarantier som dess utländska konkurrenter. Härtill har kommit, att exportkreditgarantisystemet visat sig kunna med fördel utnyttjas såsom ett handelspolitiskt instrument. I detta sammanhang må erinras om att i det under år 1947 träffade tilläggsavtalet med Polen från svensk sida lämnats utfästelse att tillhandahålla garanti på fyra år, som kan förnyas under denna period, för att möjliggöra betalning av 70 miljoner kronor såsom förskott å polska inköp i Sverige.

Nämnden, som erinrar att garantiprocentsatsen uppmjukats i samband med avslutandet av nämnda tilläggsavtal, framhåller vidare, att möjligheten att variera utformningen av garantierna inom den författningssenliga ramen för desamma hittills visat sig tillräcklig för att i skälig omfattning tillgodose exportörernas behov. Nämnden säger sig därför för närvarande sakna anledning föreslå någon jämkning av gällande bestämmelser rörande garantiprocentsatsens höjd. Ej heller i andra hänseenden föreligger enligt nämndens mening något behov att ändra den författningssenliga ramen för exportkreditgarantivningen.

Beträffande maximeringen av exportkreditgarantierna anför nämnden, att det icke vore möjligt att ens approximativt angiva, i vilken utsträckning det statliga exportkreditgarantisystemet under de närmaste åren kunde komma att utnyttjas. För dagen kunde blott konstateras, att statens ansvar för utfärdade garantier — garantier på Finland och Polen ej inberäknade — uppginge till 2 miljoner kronor, vartill komme beviljade, ännu icke utfärdade garantier för 3 miljoner kronor. Garantierna på Finland komme att nästan helt bortfalla under innevarande budgetår, medan garantivningen på Polen kunde komma att stiga till omkring 100 miljoner kronor. Erfarenheten visade emellertid, att efterfrågan på exportkreditgarantier snabbt kunde ökas. Skulle utvecklingen gå mot skärpt konkurrens på för oss viktiga exportmarknader — vilket ingalunda vore otänkbart — torde detta med all sannolikhet medföra ökat behov av stöd i form av exportkreditgarantier. Med hänsyn härtill och på grund av angelägenheten av att i nuvarande valutaläge ha möjlighet att stödja en exportökning funne nämnden, att den nuvarande övre gränsen för garantivningen, 300 miljoner kronor, icke lämpligen borde sänkas.

Vad beträffar frågan om den tid, under vilken ett bemyndigande att meddela exportkreditgarantier skulle fortfara att gälla, erinrar nämnden om att bemyndigandet brukat inskränkas att gälla för endast ett budgetår i sänder. Nämnden framhåller, att bestämmelserna i ämnet i regel förnyades utan ändringar och att, i händelse nya bestämmelser skulle behövas, erforderliga ändringar utan olägenhet borde kunna vidtagas under giltighetstiden. Statsmakterna hade vidare åtagit sig att under flera år tillhandahålla exportkreditgaranti. På grund av dessa förhållanden ifrågasätter nämnden, huruvida icke giltighetstiden, i likhet med vad som år 1939 beslutades, borde fastställas till tre budgetår, d. v. s. för tiden t. o. m. den 30 juni 1951.

Departementschefen. Avsikten med de svenska statsgarantierna för exportkredit var under åren närmast före kriget att stödja de svenska exportnäringarna. Dessa arbetade under skärpt konkurrens icke minst från länder, vilka å sin sida tillgripit dylika statliga garantier såsom stöd för exporten. Det svenska garantisystemet visade sig i stort sett lämpligt för det avsedda syftet. I det förändrade läge för utrikeshandeln, som förelåg under krigsåren, kom garantivningen jämväl att användas i olika handelspolitiska sammanhang. Sålunda upptogs i vissa avtal, som träffades med främman-

de makter, bestämmelser om export på kommersiell kreditbasis med statlig garanti. Under den tid, som förflutit efter det kriget upphört, har garantigivning ägt rum endast i obetydlig omfattning. Att så varit fallet förklaras bl. a. därav, att kreditgivning från svensk sida under den närmaste efterkrigstiden väsentligen skedde i annan ordning, särskilt i form av direkta statliga krediter. För framtiden synes emellertid ett ökat behov att stödja exporten bland annat i den form, som den statliga exportkreditgarantien utgör, kunna göra sig gällande. Att ha möjlighet härtill ter sig, såsom exportkreditnämnden framhåller, särskilt angeläget i rådande valutaläge och inför risken av en skärpt konkurrens på för oss viktiga exportmarknader.

Jag förordar därför, att nu gällande bestämmelser om statsgaranti för exportkredit förlängas. Vad maximigränsen för garantigivningen beträffar ansluter jag mig till exportkreditnämndens förslag om att begränsa betalningsansvaret till ett belopp av högst 300 miljoner kronor.

På de av exportkreditnämnden angivna skälen tillstyrker jag, att ett fortsatt bemyndigande att meddela exportkreditgarantier fastställas att gälla intill utgången av budgetåret 1950/51.

Under åberopande av vad sålunda anförts hemställer jag, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen medgiva,

att svenska staten må under tiden till och med utgången av budgetåret 1950/51 till belopp av högst 300 miljoner kronor — däri inräknade de belopp, vartill garantier beviljats eller före utgången av nu löpande budgetår beviljas — åtaga sig betalningsansvar i enlighet med nu gällande bestämmelser om statsgaranti för exportkredit.

Med bifall till denna av statsrådets övriga ledamöter biträdda hemställan förordnar Hans Maj:t Konungen, att proposition av den lydelse, bilaga till detta protokoll utvisar, skall avlätas till riksdagen.

Ur protokollet:
G. Lindenbaum.